

ТЫНЫСЛЫК ДА САР ЖАПЫШТЕ ЧС-ЫН ЭНГЕКЫМ ЫШТЫШЕ ФАКТОРЖО-ВЛАК

ЭНГЕКЫМ ЫШТЫШЕ КЫЗЫТСЕ ЙӦН-ВЛАКЫН ЭНГЕКЫМ ЫШТЫШЕ ФАКТОРЫШТ-ВЛАК

ЯДЕРНЫЙ ДА ТЕРМОЯДЕРНЫЙ ОРУЖИЙ	ХИМИЙ ОРУЖИЙ	БАКТЕРИОЛОГИЙ (БИОЛОГИЙ) ОРУЖИЙ	ЭНГЕКЫМ ЫШТЫШЕ ТЫГЛАЙ ЙӦН-ВЛАК
- Ударный волна - Световой излучений - Шынген пурьшо радиаций - Радиоактивный аяртымаш - Электромагнит импульс	<i>Боевой токсинан химий веществап (БТХВ) состоянийже:</i> - БТХВ пар - БТХВ аэрозоль - БТХВ чўчалтыш	<i>Черландарыше микроорганизм-влак:</i> - Бактерий - Вирус - Риккетсий - Понго <i>Микробан токсин-влак:</i> - Ботулизм токсин - Стафилококк энтеротоксин - Риккетсий - Понго	- Ударный волна - Пудыргын логалмыже - Шокшын логалмыже

ХИМИЙ ЛҰДЫКШАН ОБЪЕКТЫШТЕ АВАРИЙ ГОДЫМ ЭНГЕКЫМ ЫШТЫШЕ ФАКТОР-ВЛАКЫН ЛИЙМЫШТ

ГРАЖДАНСКИЙ ОБОРОНЫ СИГНАЛЖЕ-ВЛАК

ГРАЖДАНСКИЙ ОБОРОНЫ СИГНАЛЖЕ-ВЛАК

ЧЫЛАН КОЛЫШТСА! – тушманын керылт пурумыж нерген увер деке калыкын туткылыкшым виктараш манын, сиреным, кұрылтышан гудокым чүктен, транспортлаш да моло вере, тыгак ГИБДД автомобильлаш, кугу йүк дене кутырашкылым йөнештарен пуалтеш.

«ЮЖЫШТО ЛҰДЫКШӨ»–тушманын лишыл жапыште керылт пурен кертме лұдыкшө улмо нерген калыклан шижтара. Радио- да телесеть, радиостанций дене лұдыкшө улмо нерген да тидын годым калыклан мом ышташ кўлмө нергенат увер пуалтеш.

«ЮЖЫШТО ЛҰДЫКШӨ ПЫТЕН»– радио- да телесеть дене увертарыме «Южышто лұдыкшө» сигналлан кбра кудалтыме пашажым калык умбакыже шуен кертеш манын, пуалтеш.

«РАДАЦИЙ ЛҰДЫКШӨ» калыкым радиоактивный вещества деч аралалтме шотышто түрлө йөнэм кучылташ кўлмө нерген шижтараш пуалтеш.

«ХИМИЙ ЛҰДЫКШӨ» – химий дене аяргыме нерген пален налме але лишыл шагатыште калык илыме верыште заражений лұдыкшө улмо годым пуалтеш.

КАЛЫК, ОРГАНИЗАЦИЙ ДЕН ТӨНЕЖ ПАШАЕН-ВЛАК МОМ ЫШТЫШАШ УЛЫТ

Сирен, гудок але вес сигнал йўкым колын, вигак радиом, телевизорым чўктыза да уверым колыштса. Колмо увер нерген пошкудо-влаклан каласыза, а вара пален налме увер почеш ыштыза.

Пеленда документдам, шкем аралыме ўзгарым, шапаш вўдым да кочкышым налман, тулым, вўдым, газым йбртыман, окнам, форточкым, вентиляцийым пич петырыман, – йбрвар, вўдда кочкыш аяран ынже лий манын, түрлө йөнэм кучылтынаралыман, шылме верыш кайыман.

Калык шке илыме верышкыже пўртылеш;организаций ден төнеж пашаен-влак – «Южышто лұдыкшө» сигналлан кбра кудалтен кодымо паша верлашкышт.

Шўлымө органым аралыме ўзгар-влакым (противогазым, респираторым, мамыкан марле повязкым да т.м.) вашке чияш, ямдылен шындыме кочкышым, вўдым, документ-влакым пелен налаш да шылме верыш каяш, тушто улшо чыла шелшым сайын петыраш да, гражданский обороно штабын иктаж-мом весым шўдымешкыже, тушто лияш.

Вигак противогазым (уло гын – аралтыш вургемым) чийыман. Чыла окна денш омсам сайын петырыман, шылме верыш лектын кайыман. Тыгай вер лишне уке гын – антиодым йўман, окнам, омсам, вентиляций люклам пич петырыман да гражданский обороно штабын командыже марте пўртыштө кодман.

ГРАЖДАНСКИЙ ОБОРОНО ТРЕВОГО ЧЕМОДАН

ТРЕВОГО ЧЕМОДАН

Шукыж годым ямдылен шындыме рюкзак (сумко), тушто кӱлеш вургем, гигиене арвер, медикамент-влак, кочкыш да молат улыт. Моштен оптымо рюкзак пеш неле ситуацийыште айдемылан шке семын илен лекташыже полшен кертеш.

Пелен лийшаш

ДОКУМЕНТ-ВЛАК –
вITYдыме вӱдылтыштӧ

ОКСА ДЕН БАНК
КАРТ-ВЛАК

КЫЛЫМ КУЧЫМО ЙӦН-ВЛАК
заряд ӱзгар, ешартыш аккумулятор

КОМПЛЕКТЫШТЕ ЛИЙШАШ

ВУРГЕМ
Тувыр-йолаш,
сезон вургем
да йолчнем

УРГЫМО
КОМПЛЕКТ
Шӱртӧ,
име да молат

КОЧКЫШ ДЕН
ВӱД ШАПАШ

ИК ГАНА
КУЧЫЛТАШ
КУМБӢЖ-
СОВЛА,
Кӱзӧ

ФОНАРИК
ДА ЕШАРТЫШ
БАТАРЕЙ

СОРТА,
ШЫРПЕ,
ЗАЖИГАЛКЕ

ЛИЧНЫЙ ГИГИЕНЕ
АРВЕР
Пуй щетка ден пасте,
шовын, шӱргӱштыш,
туалет кагаз, нершовыч,
ночко салфетке да молат

ИКЫМШЕ
ПОЛЫШЛАН
АПТЕЧКЕ

АРАЛАЛТМЕ ВЕРЫШ ШЫЛЫН ШИЧМАШ

Шылме вер – гражданский оборонын аралалтме сооруженийже. Тудо шылшеен-влакым энгекем ыштыше тыглай йӧн-влак кокла гыч пудештмаш деч дашырпешталт ойырлышо пудыргын, пӧрт пудештме дене пудыргын логалмыж деч, тыгак шуко пачашан пӧрт-влакын сӱмырлымышт деч аралышаш.

Шылме вер-влак ышталтыт:

- гражданский обороно дене икымше але кокымшо категорийыш да радиоактивный заражений (аяртымаш) лийын кертме кундем деч ӧрдыжысӧ тӱшкаш пуртымо территорий деч ӧрдыжтӧ верланыше организацийын пашам ыштыше пеш кугу сменланже;
- транспорт дене нангаяш лийдыме черле-влаклан да нуным ончышо, гражданский обороно дене радиоактивный заражений (аяртымаш) лийын кертме кундем деч ӧрдыжысӧ тӱшкаш пуртымо территорийште верланыше тазалыкым аралыме тӧнежыште улшо медицине персоналлан

Калыкым шылташ:

Калыкым шылташ гражданский оборонын аралалтме сооруженийлаже кучылталтыт да (але) мобилизаций да сар жаплан гражданский оборонын аралалтме сооруженийлаже семын мланде йымалысе пӧлем да моло чоныш-влак, тыгак метрополитен (пӧртиймал, пӧрт-влакын ӱлыл пачашышт, тыгак шке (частный) илыме вер сектор, келыштарыме нӧреп, пӧртиймал, гараж, склад да посна шогышо пӧрт ден сооружений-влак да нунын ӱлыл этажысе моло пӧлемышт), йӧнештаралтыт.

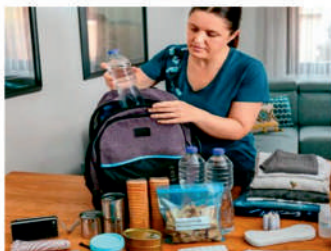
ЭВАКУАЦИЙ

Аварий, катастрофо, пүртүсүштө лийше энгек
але сар гоным эртаралтын кертеш

Пөрт гыч лекме деч ончыч:

- чыла волгалтарыме да ырыктыме приборым йөрташ;
- вүдпуч да газпуч кран-влакым, окна денфортычко-влакым петыраш
- сигнализацийым (тыгайулогын) йөрташ;
- пачерым чыла улшо көгөн дене петыраш.

Мом пелен налаш:

шке документ-влакым (паспорт, военный билет, мужырангме нерген таныккагаз, йоча-влакын шочмышт нерген таныккагаз-влак, пенсий удостоверений), оксам;

- 2-3 суткалан ситыше кочкышым да вүдым;
- вургемым, йолчиемым (тыгак шокшымат), туалет арверым;
- вашталтен чияш тувыр-йолашым, кужу жаплан – вакшыш арверымат;
- кружкам, кумыжым, кумы, шырпым, күсен понарым.

